

Kryptovalutor

Rättslig vägledning 2021:11
Utvecklingscentrum
Augusti, 2021

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
1.1	Avgränsning	4
2	Om kryptovalutor	5
2.1	Vad är en kryptovaluta?	5
2.2	Så används kryptovalutor	5
2.2.1	Växling av kryptovalutor	6
2.3	Överföring kräver nycklar	6
2.3.1	Nycklarna förvaras i plånböcker	7
2.3.2	Olika sorters plånböcker	7
2.4	Att bryta kryptovaluta	9
2.5	Rättsliga utgångspunkter	10
2.5.1	Rättsliga definitioner	10
2.5.2	Vad är kryptovaluta?	11
2.5.3	Vilken betydelse har nycklarna?	11
2.5.4	Var finns kryptovaluta?	12
3	Att säkra kryptovaluta	14
3.1	Inledning	14
3.2	Förutsättningar för att kunna säkra	15
3.3	SäkranDET i praktiken	16
3.4	Kostnader för säkranDET	16
3.5	Likvidering av det säkrade beloppet?	17
4	Tvångsmedelsanvändning	19
4.1	Beslag	19
4.1.1	Beslag är inte tillämpligt på kryptovalutor	19
4.1.2	Beslag kan tillämpas på informationsbärare	20
4.1.3	Beslag av informationsbärare räcker inte	21
4.2	Penningbeslag	21
4.2.1	Penningbeslag är tillämpligt på kryptovalutor	21
4.2.2	När kryptovalutan är tillgänglig för penningbeslag	24
4.2.3	När förbudsmeddelande kan användas	25
4.2.4	Kryptovaluta i utredningar om penningtvättsbrott	25

4.3	Förvar och kvarstad	26
4.3.1	Förvar är tillämpligt på kryptovalutor.....	26
4.3.2	Volatilitetsproblemet	26
4.4	Internationella förhållanden	28
5	Förverkanden.....	29
5.1	Förverkande av en beslagtagen informationsbärare	29
5.2	Yrkanden i kryptovaluta	30
5.3	Värderingen av kryptovalutor i kronor	30
5.3.1	Värdeförändring som avkastning	30
5.3.2	Värderingstidpunkt	31
5.4	Transaktionskostnader	32
6	Lathund för hantering av kryptovalutor.....	34
	Ordlista.....	35

1 Inledning

I denna rättsliga vägledning ges rekommendationer kring hur åklagare bör hantera kryptovalutor under en förundersökning, särskilt i de frågor som finns kring säkrandet av kryptovalutor och tvångsmedelsanvändning.

I [kapitel 2](#) finns viss grundläggande information om vad kryptovalutor är och hur de fungerar i såväl tekniskt som juridiskt hänseende. Förståelse för detta är nödvändigt för att på ett relevant sätt kunna argumentera för ställningstaganden under handläggningen av ett ärende där kryptovalutor ska säkras.

I [kapitel 3](#) presenteras metoden och förutsättningarna för säkringsåtgärder.

I [kapitel 4](#) behandlas de olika möjligheter till tvångsmedel som kan riktas mot kryptovaluta och rekommendationer ges för vilka tvångsmedel som kan vara aktuella i vilka situationer.

I [kapitel 5](#) ges rekommendationer hur åklagaren i förverkandefrågor bör agera för att möta kryptovalutors särskilda beskaffenhet.

I [kapitel 6](#) finns ett flödesschema för åklagaren vid tvångsmedelsbeslut riktade mot kryptovaluta.

Sist finns en [ordlista](#) över några för ämnet viktiga termer.

1.1 Avgränsning

Denna vägledning avser att behandla en viss form av virtuell valuta – decentraliserade kryptovalutor (nedan kryptovalutor). Det innebär att de rekommendationer som ges är avsedda för sådana och inte för andra former av virtuella valutor eller digitala valutor som kontrolleras av en enskild aktör, t.ex. en stat. Det är inte uteslutet att delar av den vägledning som ges i det följande kan vara tillämplig även utanför denna avgränsning men övervägandena häri har alltså gjorts med utgångspunkt i decentraliserade kryptovalutor.

Den tekniska utvecklingen på området går mycket fort och förändrar de tekniska förutsättningarna för kryptovalutor och hanteringen av dessa. Vid upprättandet av denna vägledning finns flera tusen kryptovalutor med olika tekniska egenskaper. Av naturliga skäl har inte samtliga dessa studerats utan det informationsinhämtande arbetet har koncentrerats till några av de mer framträdande, t.ex. bitcoin, ether och tether, samt till vissa som har annorlunda förutsättningar för de åtgärder som kan vara aktuella för rättsväsendet, t.ex. monero. Vägledningen är avsedd att vara generellt tillämplig men det kan inte uteslutas att en viss kryptovalutas egenskaper gör att vissa rekommendationer blir olämpliga. Av det skälet har de bakomliggande argumenten för de rekommendationer som ges redogjorts för tämligen extensivt.

2 Om kryptovalutor

2.1 Vad är en kryptovaluta?

Virtuella valutor är ett samlingsbegrepp för flera olika sorters digitala tillgångar. Det kan t.ex. vara bonuspoäng på ett kreditkort eller en valuta för att köpa saker i ett spel. Virtuella valutor kan vara utgivna och kontrollerade av enskilda aktörer. De kan också, men behöver inte, vara möjliga att växla till ”vanliga” valutor som ges ut av centralbanker, s.k. fiatvalutor, exempelvis kronor och dollar. Det finns också exempel och pågående projekt med virtuella valutor som ges ut av centralbanker.¹

Kryptovalutor är en underkategori av virtuella valutor. De mer betydelsefulla kryptovalutor som finns, i augusti 2021, baseras på blockkedjeteknologi. Detta innebär att information om transaktionerna och nyutgivning av kryptovaluta sparas i ett s.k. block som när det färdigställts blir låst och inte kan ändras. Information om ytterligare transaktioner och utgivning bildar sedan ett nytt block som läggs till de gamla och blocken bildar en s.k. blockkedja. Varje block innehåller information² om alla tidigare block samt det som är nytt i just det blocket.

Kryptovalutor är decentraliserade vilket innebär att ingen enskild aktör kontrollerar valutan. Informationen i blockkedjan är vanligtvis öppet tillgänglig och därmed är alla transaktioner spårbara. Det finns dock kryptovalutor som är konstruerade för att vara ospårbara. Den äldsta och mest kända kryptovalutan är bitcoin men det finns många andra, t.ex. ether och monero.

2.2 Så används kryptovalutor

Kryptovalutor används såväl för lagliga transaktioner som exempelvis inköp i vissa butiker (fysiska eller online) som i kriminella sammanhang, bland annat på handelsplatser på Darknet eller i penningtvättssammanhang. De används också för kapitalplacering med syfte att skydda sig mot inflation eller som en investering. Många kryptovalutor är mycket volatila och värdet kan variera med flera tiotals procentenheter på en enskild dag. Andra kryptovalutor, s.k. stablecoins, har en fast växelkurs mot en annan tillgång, t.ex. dollar eller

¹ Kina har gett ut en digital Yuan och en utredning har tillsatts (Dir. 2020:133) som bl.a. ska ta ställning till behovet av att Riksbanken ger ut digitala centralbankspengar, s.k. E-kronor.

² Informationen består av en kontrollsumma – hashsumma – som beräknats utifrån tidigare block i kedjan.

guld. Sådana är normalt uppbackade av en eller flera finansiärer som garanterar värdet på kryptovalutan och är beredd att växla in den till det värdet.

2.2.1 Växling av kryptovalutor

För de fall användaren inte vill använda sina tillgångar i kryptovaluta direkt för köp hos en handlare som accepterar den som betalningsmedel kan kryptovalutan växlas mot fiatvalutor hos växlingsföretag. Kända svenska sådana är Safello AB och Goobit Group AB. Växlarna kan ofta ha kännedom om vilka deras kunder är och information från dem kan vara en möjlig väg att få reda på vem som ligger bakom en viss transaktion. Det finns dock växlare vars affärsidé bygger på att säljare och köpare ska vara anonyma för varandra och där transaktionerna sker helt utan kännedom om vem motparten egentligen är.

Växlingsföretag kan växla kryptovaluta mot fiatvaluta (och vice versa) men vissa av dem växlar även kryptovaluta mot annan kryptovaluta. Dessa växlingsföretag är närmast att likna med en marknadsplats för kryptovalutor.

Det finns även betalkort som tillåter att man sätter in viss kryptovaluta på kortet men där betalningen sker i lokal valuta. Detta innebär att kryptotillgången kan spenderas var som helst betalkortet accepteras.

Slutligen finns också bankomater där man kan ta ut eller sätta in lokal valuta som då växlas från/till kryptovaluta som användaren förfogar över.

2.3 Överföring kräver nycklar

För att utföra transaktioner med kryptovalutor används s.k. adresser, som närmast är att likna vid bankkonton. Hur adresserna ser ut skiljer sig åt mellan olika kryptovalutor, men vanligtvis är den en kod av siffror och bokstäver, t.ex. 1A1zP1eP5QGefi2DMPTfTL5SLmv7DivfNa³.

Till varje adress finns en publik och en privat kryptografisk nyckel. Dessa används för att disponera saldot på adressen. Det är bara den eller de som känner till nycklarna till en adress som kan disponera saldot. En transaktion genomförs genom att sändaren anger mottagarens adress (som är beräknad utifrån dennes publika nyckel) och summan som ska överföras. Sändaren signerar sen med sin privata nyckel. Transaktionen ropas sedan ut till nätverket som genom en komplex algoritm bekräftar att transaktionen är giltig, dvs. att saldot finns tillgängligt att spendera och att den som begärt transaktionen har angett rätt privat nyckel. När transaktionen bekräftats i ett block blir det blocket låst och kan inte ändras. Således är inte transaktionen färdig när sändaren signerar den utan först när nätverket har bekräftat att den är korrekt. Först då kan mottagaren disponera vad som överförts. Tekniken och

³ Det här är en av de första bitcoinadresserna.

detaljerna skiljer sig åt beroende på vilken kryptovaluta som ska överföras men principerna med adresser och nycklar är desamma.

I vissa praktiska hänseenden kan man jämföra överföring av kryptovaluta med en transaktion mellan bankkonton.

- A loggar in på sin internetbank (motsvarande öppnar och loggar in i sin plånbok, se nästa avsnitt).
- A ser där ett antal bankkonton (adresser/publika nycklar) med eller utan saldon.
- A beordrar en överföring genom att ange B:s kontonummer (motsvarande B:s adress/publika nyckel), anger från vilka konton (adresser) saldot ska överföras och signerar med sitt lösenord (de privata nycklarna).
- Den begärda transaktionen skickas iväg till banken (motsvarande nätverket) som kontrollerar att A angett rätt lösenord (rätt privat nyckel) och att saldot som A begär överfört finns på dennes konton (motsvarande adresser).
- Förutsatt att allt är korrekt försvinner saldot från A:s konton (adresser) och motsvarande ökning sker på B:s konto (adress) som nu kan disponera saldot.

2.3.1 Nycklarna förvaras i plånböcker

Nycklarna lagras vanligtvis i en programvara, en kryptovalutaplånbok, men de kan också vara nedskrivna på ett papper eller memoreras. I praktiken har användaren sällan vetskap om nycklarnas utseende/lydelse utan sköter det mesta genom gränssnittet i programvaran. Det är vanligt förekommande att programvaran skyddas av pinkod, lösenord eller annat skydd.

Nycklarna och adresserna som lagras i en plånbok kan i många fall också återskapas genom att en återställningsfras ("seed phrase" eller "recovery seed" som är 12–25 slumpmässiga ord i viss följd) knappas in i en plånboksprogramvara. Det här möjliggör för en användare att behålla kontrollen över tillgångarna oavsett vad som händer med den enhet som han eller hon vanligtvis använder. Därför är det vanligt att återställningsfrasen sparas t.ex. i ett textdokument på en dator eller nedskriven på ett papper.

2.3.2 Olika sorters plånböcker

Plånböcker (wallets) finns i olika former. Man brukar skilja på Hot och Cold storage:

Cold storage innebär att de privata nycklarna till en adress inte finns på någon enhet som är uppkopplad mot internet. Om användaren vill överföra valutan signerar denne transaktionen på en enhet som inte är uppkopplad. Sen över-

för användaren signaturen till en uppkopplad enhet och transaktionen ropas ut till nätverket. Exempel på sådana plånböcker är:

Pappersplånbok (paper wallet) – som i praktiken är en enda adress och tillhörande privat nyckel utskrivna på ett papper. Ibland kombineras det med en QR-kod som möjliggör snabb hantering i t.ex. en mobiltelefon.

Hårdvaruplånbok (hardware wallet) – består ofta av en specialbyggd säkerhetsdosa som genom exempelvis USB eller blåtand kommunicerar med en dator eller annan enhet vilket möjliggör säkrare hantering av kryptonycklarna. Till sitt utseende kan hårdvaruplånböcker ofta påminna om ett USB-minne eller en bankdosa.

Hot storage innebär att de privata nycklarna förvaras på en uppkopplad enhet. Vanligt är att det finns en programvara installerad i en enhet, exempelvis en mobiltelefon eller en dator. Användaren kan då sköta all hantering av kryptovalutan direkt i enheten. Möjligheten att se saldon och att genomföra transaktioner kan skyddas av olika lösenord eller andra skyddsmekanismer. Det kan även finnas inbyggda funktioner för växling mellan kryptovalutor eller köp av kryptovalutor via tredje part. Till det yttre kan sådana programvaror påminna om en bankapp, men det finns ingen egentlig bank som har hand om tillgångarna.

Nycklarna kan också finnas i en plånbok hos någon annan (custodial wallet). Användaren kan i dessa fall normalt disponera sin kryptovaluta genom att logga in på en tjänst, t.ex. på en webbsida eller i en app. Detta innebär inte nödvändigtvis att användaren egentligen förfogar över de nycklar som gör det möjligt att disponera kryptovalutan. Nycklarna kan vara kända bara för tjänsteleverantören. Det kan också innebära att användarens egendom är sammanblandad med andras egendom på samma adresser och att tjänsteleverantören genom intern bokföring eller liknande har kontroll på vilka tillgångar som tillhör vem. Detta innebär att även om användaren i sin vy kan se vilket saldo denne kan disponera är användaren beroende av tjänsteleverantörens medverkan för att kunna göra en överföring. I dessa fall påminner förhållandena mer om en traditionell bank som användaren har en fordran på.

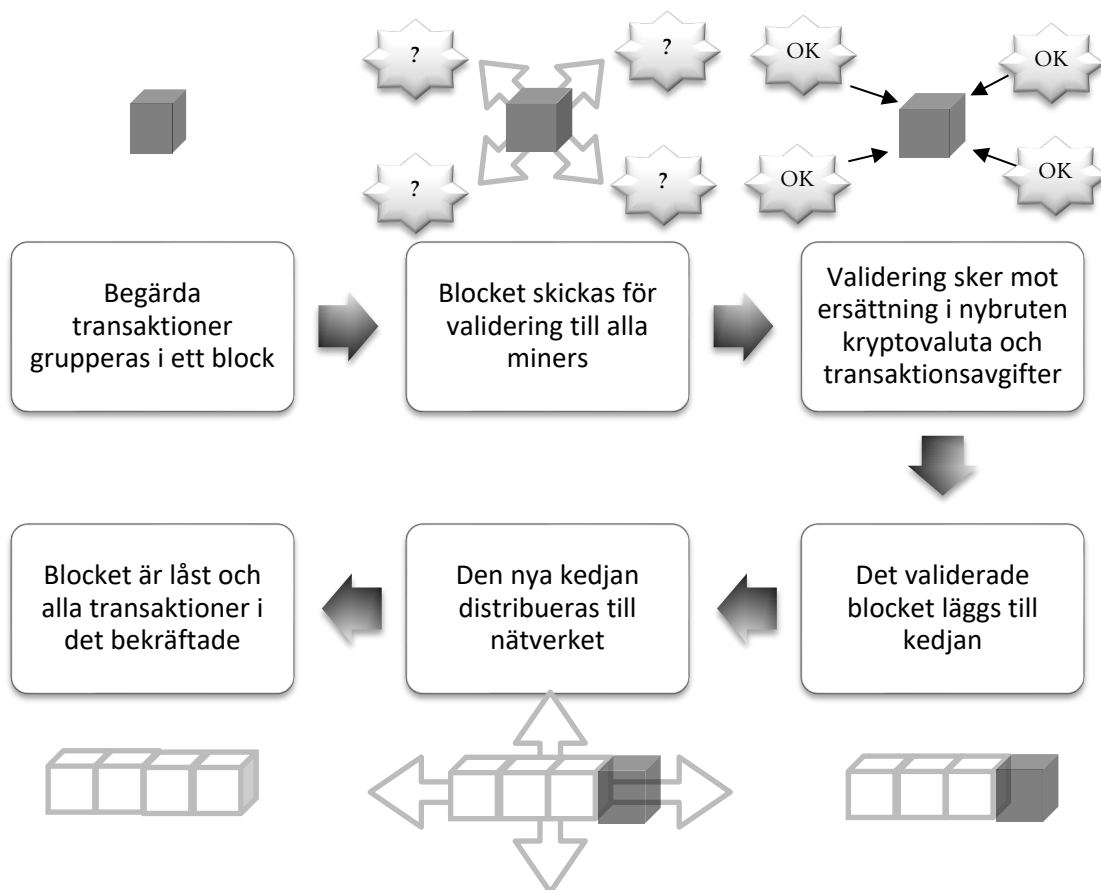
Slutligen finns något som kallas *flersignaturplånbok* (multi sign wallet) vilket är en plånbok som kräver flera privata nycklar för att genomföra en transaktion. Nycklarna kan vara utspridda på olika enheter och mellan olika personer men kan även kontrolleras av programmerade script.⁴ Poängen med den här typen är att ingen som bara förfogar över en av nycklarna kan disponera saldot vilket minskar risken för att ägaren avhänds saldot.

⁴ Ett script är ett program som utför uppgifter i andra program.

2.4 Att bryta kryptovaluta

Den process i vilken block bekräftas kallas för att bryta (från engelskans "mining") kryptovaluta.⁵ Brytandet går ut på att för varje block lösa ett matematiskt pussel genom vilket de transaktioner som ingår i blocket valideras. De datorer som gör detta är uppkopplade i ett nätverk och när tillräckligt många bekräftat lösningen på pusslet blir transaktionerna slutligt bekräftade och låsta.

De datorer som används för att bryta kryptovaluta (miners) gör det mot ersättning i form av nyutgiven kryptovaluta och/eller transaktionsavgifter. Transaktionsavgifterna har en miniminivå, men användaren kan betala extra och därigenom påverka hur snabbt transaktionen genomförs. För vissa kryptovalutor och vissa tidpunkter kan överföringarna ta lång tid om transaktionsavgiften är på miniminivå.

⁵ Den metoden som här beskrivs är i skrivande stund (augusti 2021) gällande för de större kryptovalutorna och kallas *proof of work*. Andra kryptovalutor tillämpar en ordning som kallas *proof of stake* och möjligen kommer någon eller några av de större kryptovalutorna gå över till denna metod. Skillnaderna mellan metoderna berörs inte närmare i denna promemoria och det har ingen betydelse för de rekommendationer som ges avseende tvångsmedel och förverkande.

2.5 Rättsliga utgångspunkter

- Kryptovaluta är varken ett materiellt föremål eller en fordran. Kryptovaluta bör enligt Utvecklingscentrums uppfattning betraktas som en immateriell rättighet eller tillgång.
- Kryptonycklarna är av omedelbar betydelse för möjligheterna att förfoga över kryptovalutan, men nycklarna i sig är inte kryptovalutan.
- Ett saldo på en kryptovalutaadress finns inte på någon viss plats utan bör normalt anses vara allmänt tillgänglig på liknande sätt som öppen information på internet.
- I praktiken är tillgången till nycklarna styrande för möjligheten att utöva exekutiv jurisdiktion.

2.5.1 Rättsliga definitioner

Virtuell valuta definieras i penningtvättsammanhang som en digital värde-representation som inte emitterats eller garanterats av en centralbank eller en offentlig myndighet, som inte nödvändigtvis är kopplad till en rättsligt etablerad valuta och som inte har rättslig status som valuta eller pengar, men som godtas av fysiska eller juridiska personer såsom betalningsmedel och som kan överföras, lagras och handlas elektroniskt.⁶ Samma definition finns i andra EU-rättsakter⁷ och FATF använder en liknande definition men använder begreppet virtuell tillgång.⁸

I Sverige har inte någon kryptovaluta status som pengar eller valuta. Kryptovalutor faller utanför definitionen av elektroniska pengar i 2 § lagen (2011:755) om elektroniska pengar. I skatterättsligt hänseende betraktas inte bitcoin som en valuta utan som en annan tillgång, närmare bestämt en kapitalplaceringstillgång.⁹

I straffprocessrättsligt hänseende är det dock inte av avgörande betydelse hur kryptovaluta definieras skatterättsligt eller om det är en valuta. Det centrala för denna vägledning är vilka tvångsmedel som kan riktas emot kryptovalutor och då blir kryptovalutans egenskaper av betydelse.

⁶ Femte penningtvättsdirektivet, 2018/843/EU artikel 1 p. 2 d (om ändring i direktiv 2015/849 art 3.18 och 3.19) och Prop. 2018/19:150 s. 94.

⁷ EU-direktiv 2019/713 Non-cash direktivet, art 2 d.

⁸ Financial Action Task Force (FATF), The FATF Recommendations: International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation, oktober 2020.

⁹ HFD 2018 ref 72 och dom den 23 december 2020 från Hovrätten för Övre Norrland i mål B 508-20.

2.5.2 Vad är kryptovaluta?

Kryptovaluta kan närmast beskrivas som egendom som är en digital immateriell rättighet eller tillgång som inte i sig kan ha en fysisk form och som normalt disponeras av den eller de personer som förfogar över de kryptografiska nycklarna. Kryptovaluta är en bärare av ett värde precis som vilken annan handelsvara som helst för vilken det finns en marknad.¹⁰

I [avsnitt 2.3](#) presenterades en praktisk liknelse mellan att överföra kryptovaluta och att överföra kontomedel. En väsentlig skillnad är dock att ett saldo på ett bankkonto egentligen är en fordran på banken. För kryptovalutor finns inte någon motsvarighet till banken eftersom alla transaktioner hanteras decentraliserat av de datorer som deltar i nätverket.¹¹ Detta medför att det inte finns något fordringsförhållande vad gäller kryptovalutor, och att det inte går att stoppa eventuella transaktioner genom att agera mot någon (vilket är möjligt mot en bank genom förbudsmeddelande enligt 13 § penningtvättslagen). Den egentliga kontrollen över ett bankkonto utövas av banken som gör överföringar på uppdrag av kontohavaren, medan den egentliga kontrollen över ett kryptosaldo utövas av den som förfogar över nycklarna. Kryptonycklar kan finnas i flera uppsättningar på flera olika platser och enda sättet att hindra andra från att använda kopior av nycklarna är att spendera saldot själv.

Det ska poängteras att liknelsen är i praktiskt hänseende och att den haltar i vissa rättsliga avseenden eftersom någon bank inte finns i kryptosammanhang. Beträffande custodial wallets (se [avsnitt 2.3.2](#)) är emellertid även de rättsliga förhållandena mer lika de för ett bankkonto.

2.5.3 Vilken betydelse har nycklarna?

Nycklarna är en nödvändig förutsättning för att förfoga över saldot på den adress nycklarna tillhör. En transaktion måste dock ropas ut till nätverket för att den ska kunna genomföras. Innehavet av nycklarna är således en av flera förutsättningar för att möjliggöra en transaktion av tillgången.

Som beskrivits ovan ([avsnitt 2.3.1](#)) kan nycklarna till en adress finnas i flera kopior och de kan återskapas. Det är dock skaparen av en adress som får tillgång till nycklarna och om ingen annan får del av den informationen är det enbart denne som kan disponera saldot. Den som innehar kryptonycklarna

¹⁰ Kryptovaluta har vissa likheter med immateriella rättigheter, exempelvis upphovsrätt. Både kryptovalutor och upphovsrätt saknar fysisk form men tillkommer mer eller mindre formlöst skaparen respektive den som bryter kryptovaluta. Rättigheten kan också överlåtas i flera led vilket kan liknas vid att överföra den nytgivna kryptovalutan. En viktig skillnad är dock att kryptovaluta normalt sett är fungibel medan upphovsrätt är icke-fungibel.

¹¹ Det är en annan sak att vissa stablecoins kan lösas in, sådana inlösen sker normalt utanför blockkedjan.

kan därför normalt också antas vara innehavare av den kryptovaluta som kan disponeras med nycklarna.

Normalt används begreppet besittning enbart för fysiska föremål. Det finns dock vissa undantag och besittningsbegreppets tolkning är olika beroende på i vilket sammanhang det förekommer. Högsta domstolen har t.ex. slagit fast att kontomedel i vissa fall kan vara i någons besittning i den mening som avses med olovlig förfogande, men inte i den mening som avses i utsökningsbalken.¹² Huruvida kryptovaluta kan vara föremål för besittning eller inte får anses oklart. Det är dock inte av omedelbar betydelse för val av tvångsmedel men kan ha påverkan på hur åklagaren rubricerar det brott som ligger till grund för tvångsmedelsanvändningen.

Det är emellertid viktigt att skilja på den kryptovaluta som kan disponeras med nycklarna och nycklarna i sig. De skiljer sig på samma sätt som saldot på ett bankkonto skiljer sig från inloggningsuppgifterna till internetbanken. Att någon blir av med sina inloggningsuppgifter till internetbanken innebär inte att rätten till kontomedlen försvinner. Av det skälet innebär inte ett förverkande av kryptonycklar att någon kryptovaluta förverkats. Ett förverkande måste riktas mot själva egendomen, kryptovalutan, inte det som möjliggör disponerande av den. Det är också skäl att på nytt poängtera att nycklarna kan finnas i flera kopior och de dessutom kan återskapas. Ett förverkande av en kopia påverkar inte möjligheten att använda en annan.

Klart är emellertid att tillgången till nycklarna innebär en faktisk möjlighet att utöva kontroll över de saldon som finns på de tillhörande adresserna.

2.5.4 Var finns kryptovaluta?

Beträffande digital information så har det i svensk rätt funnits en uppfattning att lagringsplatsen är det som grundar exekutiv jurisdiktion.¹³ Även om nycklarna har särskild betydelse är nycklarna inte kryptovalutan (se föregående avsnitt). Det är en sak att nycklarna kan finnas på en viss enhet, men utan tillgång till nätverket kan nycklarna inte användas. För att genomföra en transaktion krävs att den ropas ut till nätverket som kan bekräfta transaktionen.

Informationen i blockkedjan finns i alla de datorer där aktuell kryptovaluta bryts eller där någon av annan anledning laddat ned blockkedjan. Informationen om vilket saldo som finns på en viss adress finns på alla dessa platser. Det är därför inte möjligt att tala om en enskild geografisk lagringsplats av kryptovalutan som kan grunda jurisdiktion. Informationen är tvärtom närmast att betrakta som allmänt tillgänglig. Det innebär, enligt UC:s uppfattning, att tillgången i rättslig mening finns omedelbart tillgänglig för envar som har ett berättigat anspråk på den. Omvänt innebär det att ett

¹² NJA 1994 s. 480 och NJA 2011 s. 524 samt NJA 2009 s. 500.

¹³ Se SOU 2017:100 s. 363 och prop. 2019/20:64 s. 201 ff.

ianspråktagande inte innebär att man träder något annat lands territoriella anspråk förnär. Således blir tillgången till nycklarna styrande för möjligheten att i praktiken utöva exekutiv jurisdiktion, men tillgången till nycklarna skapar inte den exekutiva jurisdiktionen över tillgången.

En åtgärd i en svensk förundersökning att säkra kryptovaluta (se närmare om detta i [kapitel 3](#)) kan därför knappast sägas strida mot territorialitetsprincipen eller vara ett utövande av exekutiv jurisdiktion på annans territorium förutsatt att det handlar om att från en enhet i Sverige med användning av privata nycklar signera en överföring i blockkedjan.¹⁴

Emellertid är frågan mer komplicerad om det inte finns direkttillgång till nycklarna utan information behöver inhämtas från ett annat land, exempelvis om en custodial wallet (se [avsnitt 2.3.2](#)) är lagrad på en utländsk server. I sådana situationer kan det också bli aktuellt att genom andra internationella instrument (t.ex. EIO eller begäran om rättslig hjälp) överföra nycklarna eller tillgångarna till utredande myndighet.

¹⁴ Jfr resonemanget om tillgång till uppgifter som är allmänt tillgängliga i prop. 2020/21:72 s. 63.

3 Att säkra kryptovaluta

- Kryptovaluta kan förekomma vid alla brott som är av beskaffenhet att kunna ge utbyte.
- Säkringsåtgärden innebär, oavsett vilket tvångsmedelsbeslut som fattas, vanligtvis att kryptovalutan skickas till en plånbok eller adress som kontrolleras av utredande myndighet.
- Tillgång till nycklarna i någon form är en förutsättning för att kunna säkra kryptovalutan.
- Det finns ofta anledning att skyndsamt verkställa en säkringsåtgärd.
- Vid säkrandet uppkommer en transaktionskostnad som kan vara betydande och som bör redovisas.
- Säkrad kryptovaluta bör inte växlas in under förundersökningen.

3.1 Inledning

Kryptovaluta är ett relativt vanligt betalningsmedel vid brottslighet som ofta helt eller delvis begås med hjälp av internet. Exempel på sådana brott kan vara internetrelaterade sexuella övergrepp mot barn, narkotikabrott, upphovsrättsintrång, bedrägeribrott och penningtvättsbrott.

Kryptovalutor kan finnas i alla ärenden där brottet kunnat ge utbyte. Antingen genom att kryptovaluta är utbytet enligt 36 kap. 1 § brottsbalken eller att det trätt istället för utbytet, 36 kap. 1 c §. Om brottsligheten är sådan som avses i 36 kap. 1 b § kan det vara aktuellt att säkra kryptovaluta för att denna ska kunna förverkas som ett utvidgat förverkande.

Syftet med att säkra kryptovalutan är vanligtvis för att kryptovalutan ska förverkas, tas i anspråk för ett värdeförverkande eller ett skadestånd, eller återställas. Emellertid kan förekomst av kryptovaluta och information om dess ursprung och användning ha bevisvärde. De tvångsmedelsbeslut som kan aktualiseras är beslag, penningbeslag eller förvar. Rekommendationer om tvångsmedelsanvändning finns i [kapitel 4](#).

Åklagaren bör vara observant på omständigheter som kan ge anledning att eftersöka spår av eller brottsutbyte i form av kryptovalutor. Utöver brottets natur kan sådana vara t.ex. banköverföringar till kryptoväxlingsföretag, spår av plånboksprogramvara eller till synes slumpmässigt nedtecknade ord (vilket kan vara en återställningsfras, se [avsnitt 2.3.1](#)). Sådant kan uppmärksammas vid husrannsakan, i kommunikation eller vid analys av information som inhämtas med andra tvångsmedel, exempelvis hemlig dataavläsning.

3.2 Förutsättningar för att kunna säkra

För att kryptovaluta ska kunna säkras måste tillgången flyttas. För det behövs tillgång till de kryptografiska nycklarna. Dessa kan, som förklarats i [avsnitt 2.3](#), påträffas i många olika former. Vanligtvis kan åtkomst till tillgångarna fås på något av följande sätt.

- Genom att använda *lösenord eller pinkod* på den enhet vilken plånboken lagrats på. Det är på detta sätt som användaren själv normalt kommer åt sina tillgångar.
- Genom att *återskapa en viss adress* genom att ange den privata nyckeln i en plånboksprogramvara. Detta möjliggör återskapande av den adress som nyckeln är kopplad till.
- Genom att *återskapa plånboken* genom att ange återställningsfrasen i en plånboksprogramvara. Detta återskapar alla adresser som lagrats i plånboken.

Informationen som behövs för att genomföra ovanstående kan påträffas lagrad i ett beslag, nedskrivet på ett papper eller på något annat sätt.¹⁵

Att i en utredning använda en påträffad återställningsfras för att återskapa en plånbok på en av utredande myndighet kontrollerad enhet torde vara okontroversiellt och inte kräva något tvångsmedelsbeslut. Detta under förutsättning att användandet av aktuell mjukvara är lovligt och att det inte sker någon inloggning på någon annans konto på en online-tjänst. Det kan jämföras med att hitta ett chiffer med tillhörande chiffernyckel. Självklart får nyckeln användas för att omstrukturera chiffret till läsbar text.¹⁶

¹⁵ Vid undersökning av en informationsbärare som tagits i beslag gäller sedvanliga regler. Enheten bör avskärmas från nätet exempelvis genom att försättas i flygplansläge vid undersökningen. Detta kan emellertid komplicera åtkomsten till vissa plånböcker som kan kräva internetuppkoppling för att vara tillgängliga och därför bör möjligheterna att genomföra en s.k. live-tömning övervägas (se handbok i Kriminalteknik s. 29 f.) Vid hanteringen av sådana enheter är det viktigt att grundmaterialet säkras och dokumenteras genom spegelkopior och skärmdumpar som visar hur det såg ut innan säkringsåtgärderna vidtogs.

¹⁶ För det fall att det krävs inloggning på en hemsida för att komma åt nycklarna blir dock saken annorlunda. Om inloggningen sker med hjälp av användaruppgifter (exempelvis en misstänkts kontouppgifter och lösenord) måste det övervägas vad detta är för åtgärd och om svensk jurisdiktion finns. Under vissa förutsättningar kan en sådan inloggning göras med samtycke enligt artikel 32 b i Budapest-konventionen (se om detta i FAQ:n). Om förutsättningarna för detta inte finns är en annan möjlighet att begära tillstånd till hemlig dataavläsning (HDA) till det specifika kontot, se mer på ämnessidan för hemlig dataavläsning. Utan sådant tillstånd kan förfarandet innebära en s.k. husrannsakan på distans, vilket det avråds ifrån (se mer om detta i FAQ:n, Bevisinhämtning - internet).

3.3 Säkrandet i praktiken

Oavsett vilket tvångsmedelsbeslut som fattas (se [kapitel 4](#)) för att säkra kryptovalutan är säkringsförfarandet i praktiken detsamma. En överföring behöver göras av kryptovalutan till en av utredande myndighet kontrollerad plånbok. Det enda tillförlitliga sättet att säkra kryptovaluta är nämligen att överföra den till en adress som utredande myndighet kontrollerar. Eftersom nycklarna eller en plånbok dels kan finnas i flera kopior, dels kan återställas var som helst med återställningsfrasen räcker det inte att bara ta enheten som innehåller en kopia av plånboken i beslag. Om kryptovalutan inte flyttas finns det en risk att någon med kännedom om privata nycklar eller lösenord tar kontroll över kryptovalutan och omintetgör möjligheten att säkra den. Innan transaktionen är bekräftad finns en risk att någon med kännedom om den privata nyckeln kan avbryta den överföring som utredande myndighet initierat. Det finns därför ofta anledning att agera skyndsamt.

En liknelse kan göras med hanteringen av kontanter som påträffas vid en husrannsakan. Kvarlämnas kontanterna där de påträffas kan den misstänkta eller någon annan med kännedom om dess förekomst senare undanskaffa dem. Därför måste kontanterna tas om hand och flyttas. Skillnaden med kryptovaluta är att tillgången till "kontanterna" är virtuell och möjlig att komma åt på distans. För att säkra kryptovaluta behöver kryptovalutan överföras till en annan adress. På sätt blir de gamla nycklarna obrukbara för att komma åt tillgången.

3.4 Kostnader för säkrandet

Vid transaktioner av de flesta kryptovalutor behöver, eller i vart fall kan, sändaren bestämma hur mycket som ska betalas i avgift för transaktionen. Avgiften erläggs i samma kryptovaluta som överföringen gäller. Hur transaktionsavgifterna beräknas och vilken storlek de har beror bland annat på vilken kryptovaluta det är fråga om, hur komplex transaktionen är och om många andra transaktioner görs samtidigt. Vid större transaktioner med flera involverade adresser kan avgifterna bli betydande. Det ska understrykas att transaktionsavgiften inte nödvändigtvis är kopplad till storleken på det saldo som ska säkras. Det är möjligt att betala en högre avgift för att transaktionen snabbare ska verifieras av nätverket.

Eftersom säkrandet innebär en överföring av ett saldo till en adress som kontrolleras av utredande myndighet kommer i de allra flesta fall en avgift behöva betalas. Avgiften erläggs i samband med överföringen och dras från det saldo som överförs. Om inte ett saldo motsvarande transaktionsavgiften tillskjuts av utredande myndighet innebär det att saldot efter säkring kommer vara mindre än det som fanns före säkringsåtgärden.

Det är inte ovanligt att det är förenat med kostnader att verkställa ett tvångsmedel. Normalt är det den utredande myndigheten som står för sådana

kostnader, t.ex. kostnaden för att låta skära upp ett kassaskåp eller för att ställa upp ett beslagttaget fordon. Då kan dock kostnaderna hanteras vid sidan av och påverkar inte värdet på den säkrade tillgången. Det faktum att kostnaden för att säkra tillgången reducerar värdet på tillgången innebär inte - enligt Utvecklingscentrums bedömning - att kostnaden är betrakta annorlunda än andra förundersökningskostnader, vilket bland annat bör kunna få betydelse vid beslut att häva säkringsåtgärden.¹⁷

Transaktionsavgiftens storlek kommer bli känd först när säkringsåtgärden ska vidtas. Det innebär att förundersökningsledaren redan inför säkrandet bör ha övervägt om det är motiverat av skyndsamhetsskäl att betala en högre kostnad och hur stor denna kan tänkas tillåtas vara. Ett exempel som kan motivera att en hög kostnad betalas är att den misstänkte är frihetsberövad och man kan förvänta sig att frihetsberövandet kan upphöra efter att kryptovalutan säkrats. En omständighet som kan tala i den andra riktningen är att saldot varit orört under en längre tid trots att misstänkt har kännedom om att förundersökningen pågår; det kan vara en indikation på att det saknas möjligheter att påverka säkrandet av saldot.

Utvecklingscentrum rekommenderar att åklagaren ger direktiv om att avgiftens storlek specificeras i den dokumentation som sker av säkringsåtgärden, det kan vara nödvändigt för att kunna beräkna ett kommande förverkandeyrkande. Se vidare om hanteringen av transaktionskostnader i samband med förverkandeyrkanden i [avsnitt 5.4](#).

Om det tvångsmedel som säkrar kryptovalutan hävs, kommer behållningen som kan återlämnas normalt, om inte ett saldo motsvarande transaktionskostnaden tillskjuts av utredande myndighet, att vara lägre än den som fanns innan säkringsåtgärden inleddes. Det kommer dessutom att tillkomma en ny avgift om kryptovalutan återställs genom en transaktion. Hur återställandet sker i praktiken är emellertid en fråga för verkställande myndighet.

3.5 Likvidering av det säkrade beloppet?

En åtgärd som ibland vidtas i andra länder i samband med att kryptovaluta säkras är att det säkrade saldot snarast möjligt växlas in mot fiatvaluta. På detta vis undviks delar av den problematik som uppstår till följd av kryptovalutornas volatilitet. I Sverige verkar det inte finnas något liknande, etablerat, förfarande avseende andra volatila tillgångar, t.ex. aktier. I 24 § smugglingslagen ges en möjlighet att sälja egendom som ska förverkas enligt den lagen. Så får ske om egendomen inte kan vårdas utan att den förstörs, om vården är förenad med alltför stora kostnader eller det annars finns särskilda

¹⁷ Beträffande kryptovalutor kan emellertid transaktionskostnaden sägas vara en integrerad del av tillgången. Avgiften är närmast latent eftersom innehavaren måste ta den i beaktande i varje sammanhang då tillgången ska användas.

skäl. Det är svårt att se en situation där kryptovaluta ska förverkas enligt smugglingslagen.

Vidtas en sådan åtgärd utan rättsligt stöd torde skadeståndsskyldighet kunna komma i fråga. Så blev utgången i NJA 1990 s. 138. Målet gällde en civilrättslig kvarstad där Kronofogdemyndigheten (KFM) blev skadeståndsskyldig för värdeminskningen som uppstått sedan KFM växlat dollar till kronor utan samtycke från berörda parter.

Olika kryptovalutor är olika volatila, vissa varierar mycket lite och andra kan variera flera tiotals procent på en dag. Volatiliteten varierar även över tid och är mycket händelsestyrd och oförutsebar. Skälen att låta växla in mot fiatvaluta är väsentligt svagare om den aktuella kryptovalutans volatilitet är låg.

Det är även en principiell skillnad på sådan egendom som riskerar att förstöras under beslagstiden, t.ex. livsmedel, och sådan egendom där värdet både kan öka och minska på grund av marknadsförändringar.

I avsaknad av uttryckligt lagstöd för försäljning under beslagstiden rekommenderar Utvecklingscentrum att säkrad kryptovaluta inte ska växlas under förundersökningen. De problem som uppkommer till följd av volatiliteten får istället hanteras i samband med att frågan om förverkande prövas, se vidare [avsnitt 5.2 och 5.3](#).

4 Tvångsmedelsanvändning

Den första kryptovalutan, bitcoin, skapades 2009. Därför finns det av förklarliga skäl inget skrivet om kryptovalutor i förarbetena till reglerna om beslag, förvar och kvarstad. Bestämmelserna om penningbeslag infördes 2014 men inte heller i de förarbetena omnämns virtuella eller kryptovalutor.¹⁸ Lagstiftaren har alltså inte haft kryptovalutor i åtanke när man införde dessa tvångsmedel. I det följande analyseras därför vilka möjligheter som finns att använda befintliga tvångsmedel vid säkring av kryptovaluta.

4.1 Beslag

- Kryptovaluta kan inte tas i beslag.
- En informationsbärare som innehåller information om kryptonycklar kan tas i beslag.
- Ett beslag av en sådan enhet innebär inte att det saldo som kan disponeras med nycklarna är säkrat.
- Ett beslag av en sådan enhet ger enligt Utvecklingscentrums uppfattning inte rätt att flytta saldot. För att så ska kunna ske krävs ytterligare ett tvångsmedelsbeslut: penningbeslag eller förvar.

4.1.1 Beslag är inte tillämpligt på kryptovalutor

I Beslagshandboken finns utförlig information om de rättsliga förutsättningarna för beslag. När åklagaren överväger att tillämpa beslag i ärenden med tillgångar i kryptovaluta finns emellertid vissa frågor som behöver ägnas särskild uppmärksamhet. Det följande ska betraktas som ett komplement till det som framgår av Beslagshandboken.

Av 27 kap. 1 § rättegångsbalken framgår att *föremål* under vissa förutsättningar får tas i beslag. Enligt paragrafens andra stycket gäller detta också *skriftlig handling* i den mån inte annat är föreskrivet.

Elektronisk information kan inte tas i beslag.¹⁹ Detsamma gäller en immateriell tillgång eller rättighet.²⁰ Som redogjorts för i [avsnitt 2.5.2](#) kan kryptovaluta inte i sig ha fysisk form och kan följaktligen inte tas i beslag. Det finns dock exempel på domstolsavgöranden där beslag av bitcoin har

¹⁸ SOU 2012:12 och prop. 2013/14:121.

¹⁹ SOU 2017:100 s. 171 ff.

²⁰ Se Ds. 2005:6 s. 126, SOU 2018:6 s. 59, prop. 2019/20:149 s. 39 ff. där frågan om beslag är möjligt för immateriell egendom hanterats.

förverkats och där kryptovaluta, som det får förstås, har ansetts finnas i plånböckerna.²¹ Frågan om i vad mån kryptovaluta är ett föremål har dock inte närmare berörts i dessa avgöranden, och uppfattningen att bitcoin finns i en plånbok är en förenkling då plånboken egentligen bara innehåller nycklarna genom vilka saldot kan disponeras, se [avsnitt 2.5.3](#).

4.1.2 Beslag kan tillämpas på informationsbärare

En enhet som innehåller information om kryptonycklar, exempelvis en dator, mobiltelefon, usb-minne eller en papperslapp, är föremål och kan tas i beslag. Som redogjorts för i [avsnitt 3.3](#) innebär inte beslag av ett föremål som innehåller information om kryptonycklar att kryptovalutan är säkrad, utan saldot behöver föras över till en av utredande myndighet kontrollerad adress eller plånbok. Frågan blir då om åtgärden att flytta saldot kan anses vara innefattad i ett beslut om beslag av den enhet på vilken nycklarna (eller plånboken) finns.

När det gäller *bevisbeslag* av en informationsbärare tas ett sådant beslut ofta i syfte att extrahera information från den.²² Eftersom nycklar eller plånböcker på en enhet är information kan dessa fås fram genom undersökning av beslaget. I utredningar där det kan vara aktuellt att säkra kryptovaluta föreligger det vanligtvis skäl att ta informationsbärare i beslag i detta syfte. Där emot finns inget behov av att i bevissyfte göra någon överföring av kryptovaluta.

När det gäller beslag i syfte att *återställa eller förverka* det beslagtagna är saken annorlunda. Att rikta beslaget mot informationsbäraren är även i detta syfte helt okontroversiellt förutsatt att det är just informationsbäraren – föremålet – som ska återställas eller förverkas. Om syftet emellertid är att återställa eller förverka kryptovalutan eller värdet av kryptovalutan är det emellertid, enligt Utvecklingscentrums uppfattning, inte mot informationsbäraren beslutet bör riktas även om den innehåller information om nycklarna eller aktuell plånbok.²³

²¹ Dom 2016-11-25 från Hovrätten för Västra Sverige B 3847-16 och dom 2014-07-25 från Linköpings tingsrätt B 1538-14.

²² Beslagshandboken s. 32 f. och 37 ff.

²³ Emellertid har i målet B 4127-20 från Hovrätten för Västra Sverige, dom 2020-08-26, en "dator med till den maskinen bunden bitcoin-plånbok" varit föremål för beslag och sedermera yrkats förverkad. Yrkandet var enligt hovrätten ett yrkande om sakförverkande och det påstods inte att datorn var utbyte av brott eller köpts för pengar som kom från brottet. Hovrätten fann också att det inte heller var visat att "de bitcoin som finns lagrade i datorns bitcoin-plånbok" kommer från brottet. Yrkandet ogillades därför. Samma uppfattning, att kryptovaluta finns i en plånbok, framförs av Ångermanlands tingsrätt i dom 2015-06-12 (B 58-15) där en "dator innehållande bland annat två virtuella plånböcker" förverkats. Tingsrätten förordnade i domen också att "av innehållet i de virtuella plånböckerna, både i datorn och på usb-minne, förklaras 10,4992 bitcoin förverkande." Något usb-minne förverkades dock inte men fanns som

4.1.3 Beslag av informationsbärare räcker inte

Eftersom nycklarna enbart möjliggör att disponera ett saldo av kryptovaluta kan ett beslag av en enhet som innehåller kryptonycklar i normalfallet liknas vid ett beslag av en bankdosa med uppgifter om koderna som ger möjlighet att disponera saldot på ett bankkonto. Ett sådant beslag innebär därför i normalfallet inte att kryptovalutan är säkrad.²⁴

Som framskyttat ovan är Utvecklingscentrums uppfattning att ett beslut om beslag inte kan riktas mot kryptovaluta. Det går däremot att ta en informationsbärare med information om kryptonycklar i beslag. Undersökningen av det beslaget kan leda till att kryptonycklar uppdagas. För att kunna använda nycklarna och flytta kryptovalutan, och därigenom säkra den, bör det emellertid krävas ett beslut som riktas mot själva tillgången, antingen ett beslut om penningbeslag eller ett beslut om förvar, se [avsnitt 4.2](#) och [4.3](#).

4.2 Penningbeslag

- Kryptovaluta kan tas i penningbeslag.
- Åklagaren bör i ärenden där kryptovaluta förekommer överväga om det finns misstanke om penningtvättsbrott.
- Ett beslut om penningbeslag av kryptovaluta ska som huvudregel inte förenas med ett förbud mot att utge egendomen.

4.2.1 Penningbeslag är tillämpligt på kryptovalutor

I RättsPM 2020:5 Penningtvätt och penningbeslag, finns utförlig information om de rättsliga förutsättningarna för penningbeslag. När åklagaren överväger penningbeslag i ärenden med tillgångar i kryptovaluta finns det emellertid vissa frågor som behöver ägnas särskild uppmärksamhet. Det följande ska betraktas som ett komplement till det som framgår av RättsPM 2020:5.

Penningbeslag enligt 12 § lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott (penningtvättsbrottslagen) förutsätter misstanke om penningtvättsbrott eller näringspenningtvätt i någon form.

Ett penningtvättsbrott kan avse alla sorters egendom, och har egendomen varit föremål för ett sådant brott så kan den förverkas, se lagens 3 och 9 §§.²⁵

bevisbeslag. Det framgår inte av domen om det var kopior av samma plånböcker som fanns i datorn och på usb-minnet.

²⁴ Enligt Utvecklingscentrums uppfattning innebär inte heller vårdplikten i 27 kap. 10 § rättegångsbalken något relevant rättsligt stöd för att förfoga över kryptovalutan. Vårdplikten gäller det föremål som tagits i beslag, inte den egendom som kan påverkas med beslaget.

²⁵ Se bl.a. prop. 2013/14:121 s. 123. Näringspenningtvätt ger dock inte förutsättningar för förverkande enligt penningtvättslagen.

Det är därför tydligt att även immateriell egendom, såsom kryptovalutor, kan vara sådan egendom som avses i penningtvättsbrottslagen även om kryptovalutor inte fanns när begreppet definierades.

Penningbeslag är emellertid inte tillämplig på all slags egendom utan endast på egendom i form av *pengar, fordran* eller *annan rättighet* som skäligen kan antas vara föremål för brott enligt lagen, eller ett motsvarande värde.

Av förarbetena framgår att den egendom som avses är

kontanter i form av sedlar och mynt liksom elektroniska pengar enligt lagen (2011:755) om elektroniska pengar. Med fordran eller annan rättighet avses i detta sammanhang kontobehållningar, aktiedepåer eller liknande som kan finnas hos t.ex. en bank eller annan verksamhetsutövare enligt penningtvättslagen.²⁶

Kryptovaluta är varken pengar eller en fordran på någon, se [avsnitt 2.5.2](#).²⁷ Inte heller är kryptovaluta normalt egendom som finns hos någon, varken hos någon verksamhetsutövare i lagens mening eller hos annan.²⁸ Frågan är om det ändå är en sådan *annan rättighet* som kan säkras genom penningbeslag.

Penningbeslag ska komplettera beslagsreglerna

Syftet med att införa penningbeslag var att komplettera reglerna om beslag för att kunna komma åt all egendom som kunde vara föremål för penningtvättsbrott. Det vill säga även sådan egendom som inte är föremål enligt 27 kap 1 § rättegångsbalken. Enligt regeringens uppfattning innebar införandet av lagen att Sveriges uppfyller sina åtaganden enligt förverkandekonventionen. Konventionen ställer bland annat krav på att ha en lagstiftning som gör det möjligt att spärra, beslagta och förverka såväl fysisk som immateriell egendom.²⁹

Kryptovaluta är som betalningsmedel men kan inte tas i beslag

I praktiskt hänseende fungerar kryptovalutor som betalningsmedel och de är utformade för att kunna utföra värdeöverföringar mellan personer, i likhet med vanliga valutor. En överföring av kryptovaluta kan vara såväl den åtgärd som utför den brottsliga förmögenhetsöverföringen som en åtgärd för att dölja att egendom härrör från brott. Som framgår av [avsnitt 4.1](#) kan kryptovaluta inte tas i beslag.

²⁶ Prop. 2013/14:121 s. 119; se också a.a.s. 81 f.

²⁷ Stablecoins har däremot normalt någon som har utfäst en garanti för värdet på tillgången och denne åtar sig normalt att växla in den.

²⁸ Med undantag för sådan kryptovaluta associerad med custodial wallets.

²⁹ Europarådets konvention av den 16 maj 2005 om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott och om finansiering av terrorism, se prop. 2013/14:121 s. 97 ff.

Förarbetena hade inte någon anledning att beakta kryptovalutor

I förarbetena omnämns inte kryptovalutor, vilket kan förklaras av att kryptovalutor var i det närmaste okänt vid tidpunkten för arbetet i 2010 års Penningtvätsutredning, som låg till grund för aktuell proposition.³⁰

Att kryptovalutor inte nämns bör inte i sig utgöra ett hinder, utan tolkningen av ett straffprocessuellt tvångsmedels tillämpbarhet får göras på sedvanligt sätt och med hänsyn till den tekniska utvecklingen. Så har exempelvis skett med beslagsreglerna som kommit att tillämpas på databärare, trots att det inte är föremålet i sig utan den elektroniska information som lagras i databäraren som ska säkras.³¹

Förarbetena diskuterar kontolösa penningöverföringar

I diskussionen om räckvidden av reglerna om dispositionsförbud och penningbeslag nämner motiven – som exempel på sådant som kan säkras – penningöverföringar mellan sändare och mottagare via kontolösa betaltjänster.³² I praktiskt hänseende har sådana stora likheter med verksamhet som bedrivs hos en kryptoväxlare.

Handel med kryptovaluta omfattas av den administrativa lagen

Som ovan nämnts avsågs med fordran eller annan rättighet sådana tillgångar som kan finnas hos en s.k. verksamhetsutövare. Detta definieras i lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (den administrativa penningtvättslagen).³³ Genom hänvisning till lagen (1996:1006) om valutaväxling och annan finansiell verksamhet följer att yrkesmässig verksamhet som består i förvaltning av eller handel med virtuell valuta omfattas av lagen.³⁴ Att sådana aktörer ska omfattas av den administrativa lagstiftningen följer av femte penningtvättsdirektivet.³⁵

Ett företag för kryptoväxling är en verksamhetsutövare

Det förhållandet att yrkesmässig handel med kryptovalutor träffas av den administrativa penningtvättslagen medför bland annat skyldigheter att övervaka handeln och att rapportera transaktionen som kan mistänkas utgöra penningtvätt eller finansiering av terrorism. Finansinspektionen utövar också tillsyn över sådana verksamhetsutövare.

Egendom hos en verksamhetsutövare kan träffas av ett dispositionsförbud

Enligt 4 kap 11 § i den administrativa penningtvättslagen kan egendom i form av pengar, fordran eller någon annan rättighet som är föremål för

³⁰ Prop. 2013/14:121 s. 19.

³¹ Se SOU 2017:100 s. 172 ff. och s. 266 f.

³² Prop. 2013/14:121 s. 82.

³³ Se lagens 1 kap. 8 § och 1 kap. 2 §.

³⁴ Se närmare beskrivning i prop. 2018/19:150 s. 94.

³⁵ Femte penningtvättsdirektivet, 2018/843/EU artikel 1 p 2d om ändring i direktiv 2015/849 art 3.18 och 3.19.

penningtvätt och som finns hos en verksamhetsutövare åläggas dispositionsförbud efter beslut av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen. Lagstiftaren kan inte förstås på annat sätt än att det ska vara möjligt att agera med anledning av misstänkta transaktioner vid yrkesmässig handel med virtuella valutor genom att besluta om dispositionsförbud, alltså ett förbud för företaget att medverka till att kryptovalutan överförs eller på annat sätt skingras.

Kryptovaluta är därför sådan egendom som kan tas i penningbeslag

Att egendom hos verksamhetsutövare kan åläggas dispositionsförbud avseende kryptovaluta innebär att kryptovaluta är sådan egendom som träffas av begreppet *annan rättighet* som används såväl i regeln om dispositionsförbud som i regeln om penningbeslag och som är avsedd att ha samma innehåll i båda bestämmelserna.

En motsatt tolkning skulle stå i konflikt med svenska åtaganden

Som vi tidigare har framhållit måste det beträffande ett processuellt verktyg som penningbeslag finnas ett utrymme att tolka bestämmelsen utifrån sitt ändamål och i takt med tekniska förändringar. Det framstår som uppenbart att det skulle stå i konflikt med lagstiftarens vilja om penningbeslag inte skulle vara tillämpligt på kryptovalutor. Lika givet är att det skulle innebära att Sverige inte levde upp till sina internationella åtaganden.³⁶

Det är kanske också värt att notera, att det inte finns något språkligt hinder mot att hänföra rätten till viss immateriell egendom till *en annan rättighet* i regeln om penningbeslag.

Utvecklingscentrums slutsats

Kryptovaluta, som i praktiskt hänseende är jämförbart med betalningsmedel och kontobehållning, är av ovan angivna skäl enligt Utvecklingscentrums uppfattning sådan egendom som kan säkras genom penningbeslag.

Som framgår ovan kan Polismyndigheten och Säkerhetspolisen i vissa fall säkra kryptovalutor hos en verksamhetsutövare genom dispositionsförbud, se [avsnitt 2.3.2](#) och nedan [avsnitt 4.2.3](#).

4.2.2 När kryptovalutan är tillgänglig för penningbeslag

Enligt 13 § penningtvättsbrottslagen får penningbeslag bara avse sådan egendom som finns tillgänglig. Med detta avses att egendomen ska vara identifierad och tillgänglig för beslag hos t.ex. sådan verksamhetsutövare som avses i penningtvättslagen.³⁷ Att egendomen ska vara tillgänglig innebär att den ska vara möjlig att säkra. Själva verkställandet, säkrandet, av penningbeslaget kan bara ske om utredande myndighet har tillgång till nycklarna, se avsnitt 3.3, eller situationen är sådan att förbudsmeddelande kan användas, se nästa avsnitt. I dessa fall innebär, enligt Utvecklingscentrums uppfattning,

³⁶ Som följer av bland annat förverkandekonventionen, se prop. 2013/14:121 s. 97 ff.

³⁷ Prop. 2013/14:121 s. 119 f.

tillgång till nycklarna att kryptovalutan är tillgänglig i den mening som avses i bestämmelsen.

4.2.3 När förbudsmeddelande kan användas

Om penningbeslaget avser annan rättighet ska gäldenären eller annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till någon annan än Polismyndigheten. Någon gäldenär eller annan förpliktad finns i normalfallet inte när det gäller kryptovalutor. Beslutet om att ta kryptovaluta i penningbeslag ska därför i normalfallet inte förenas med ett förbud för någon att utge egendomen. Undantaget är den situationen att ett tjänsteföretag, t.ex. en växlare, innehar kryptovalutan för sina kunders räkning (custodial wallets). Dessa situationer kan jämföras med när en bank innehar kontomedel åt en kund. I dessa situationer blir det heller inte aktuellt att som första åtgärd flytta kryptovalutan till en plånbok som kontrolleras av utredande myndighet eftersom nycklarna bara finns hos tjänsteföretaget. I dessa fall kan penningbeslag med förbudsmeddelande övervägas.

4.2.4 Kryptovaluta i utredningar om penningtvättsbrott

Penningbeslag förutsätter att det finns en misstanke om penningtvättsbrott. Om detta och i vilka syften penningbeslag kan användas, se RättsPM 2020:5.

Om det i en förundersökning om något annat brott, som kan ge utbyte, påträffas kryptovaluta kan åklagaren överväga om det också finns anledning att inleda förundersökning om penningtvättsbrott. I sammanhanget kan påminnas att även s.k. självtvätt är kriminaliserad.³⁸

Vilka rubriceringar som det kan finnas misstankar om i en förundersökning är en fråga som får avgöras av omständigheterna i det enskilda fallet. I de fall misstanken om penningtvätt avser självtvätt bör åklagaren särskilt fundera över brottskonkurrensen (se vidare RättsPM 2020:5 avsnitt 10:1). Som exempel på omständigheter som enligt Utvecklingscentrums uppfattning kan motivera att åtal väcks i brottskonkurrens är att den tilltalade vidtagit åtgärder för att försvåra spårandet av kryptovalutan, t.ex. använt en mixer-tjänst (en tjänst som slår ihop flera transaktioner för att man inte utifrån sett ska kunna veta hur stora summa som skickats, vem som skickat eller vem som tagit emot), växlat utbytet mellan olika kryptovalutor i följd, växlat till ospårbara kryptovalutor eller använt falska eller andras identiteter vid uttag till fiatvaluta.³⁹

³⁸ Se RättsPM 2020:5 kapitel 3.

³⁹ Domstolar har uttalat att enbart handel med eller förekomst av kryptovalutor i sig inte är tillräckligt bevis för att styrka ett åtal för penningtvättsbrott även om det är vanligt förekommande i t.ex. narkotikaförsäljningssammanhang på internet. Se exempelvis resonemanget i domen 2016-11-25 från Hovrätten för Västra Sverige B 3847-16.

Det finns praktiska fördelar med använda penningbeslag mot kryptovalutor. Dels behöver tvångsmedlet inte riktas mot någon skäligen misstänkt (till skillnad från förvar och kvarstad), dels möjliggörs i vissa fall restitution till en målsägare. Dessutom är den praktiska hanteringen ofta mindre tidskrävande än andra alternativ. Vidare kan ett förverkande av ett penningbeslag formuleras som ett sakförverkande.⁴⁰ Som framgår av nästa avsnitt kan dock även andra tvångsmedel användas.

4.3 Förvar och kvarstad

- Kryptovaluta kan tas i förvar.
- Kronofogdemyndigheten kan hantera kryptovaluta.
- Vissa kryptovalutors volatilitet orsakar praktiska problem vid hanteringen av kvarstad.

4.3.1 Förvar är tillämpligt på kryptovalutor

I Rättslig vägledning 2021:9 Brottsutbyte, förvar och kvarstad finns utförlig information kring förvar och kvarstad. När åklagaren överväger att tillämpa dessa tvångsmedel i ärenden med tillgångar i kryptovaluta finns emellertid vissa frågor som behöver ägnas särskild uppmärksamhet. Det följande ska betraktas som ett komplement till det som framgår av Brottsutbyteshandboken.

I avvaktan på rättens beslut om kvarstad får, enligt 26 kap 3 § rättegångsbalken, egendom tas i förvar. Med egendom avses såväl fast som lös egendom, däribland banktillgodohavande, fondandelar och aktier. Att kryptovaluta är egendom är okontroversiellt och denna kan därför tas i förvar.

Det är värt att påpeka att det är praktiskt möjligt att utmäta kryptovaluta som tagits i förvar. KFM har också förmåga att säkra tillgångar i kryptovaluta. KFM har också genomfört exekutiva auktioner med bitcoin, som är den mest kända kryptovalutan.

4.3.2 Volatilitetsproblemet

Ett kvarstadsyrkande är vanligtvis angivet i kronor och beräknat på det kommande förverkande- eller skadeståndsytkandet. Det är här värt att påminna om att kvarstadsyrkandet ska omfatta hela det belopp som behövs för att täcka de fordringar som kvarstaden ska säkra och inte bara det belopp som har säkrats genom ett eventuellt förvar. Vissa kryptovalutor kan ha mycket hög volatilitet. Detta medför att värdet på tillgången som tagits i förvar kan variera kraftigt under tiden efter förvarsbeslutet fram till dess att en dom

⁴⁰ JK:s beslut den 6 maj 2019 i ärende 5065-18-4.3.

med beslut om förverkande har vunnit laga kraft. Situationen kan uppstå att den kryptovaluta som säkrats vid tidpunkten för verkställighet (eller dessförinnan) har ökat så mycket i värde att kvarstadsbeloppet är täckt och det kan ha uppstått ett övervärde. Är åklagaren inte uppmärksam på volatiliteten kan det innebära att gärningsmannen får tillgodoräkna sig kursökningen på kryptovalutan, får tillbaka tillgångar som härrör från brottslig verksamhet eller missgynnas av kursminskningen. Närmare om hur detta kan hanteras i förverkandesituationen, se [kapitel 5](#).

Emellertid kan det redan under förundersökningen uppstå en situation då kvarstadsbeloppet är täckt till följd av kursuppgång.

Exempel: I en utredning om narkotikabrott har domstolen beslutat om kvarstad till ett värde om en miljon kronor. I förvar har tagits kryptovaluta värd 500 000 kr vid förvarstagandet och 200 000 kronor i kontanter. Under utredningstiden dubbleras värdet på kryptovalutan och den säkrade egendomen blir värd 1,2 miljoner trots att kvarstaden uppgår till ett lägre belopp.

Situationen i exemplet kan undvikas på två sätt.

Det ena är att justera kvarstadsyrkandet i takt med kursutvecklingen på aktuella kryptovalutor. Med tanke på hur stor volatiliteten kan vara är detta många gånger praktiskt ogörligt och det kan vara svårt att ha den bevakning som krävs. Detta kan vara aktuellt om kvarstadsbeloppet är flera gånger högre än värdet av den kryptovaluta som tagits i förvar eller den aktuella kryptovalutan bedöms vara mindre volatil.

Det andra alternativet är att formulera kvarstadsyrkandet i aktuell kryptovaluta. Det innebär att yrkandet avseende värde av förverkad egendom anges i aktuell kryptovaluta, t.ex. bitcoin. Om det efterföljande beslutet från domstol formuleras i kryptovaluta innebär det att problemet med volatiliteten under utredningstiden minskar. Det finns otaliga domstolsförordnanden om kvarstad i andra valutor än kronor, t.ex. NJA 1987 s. 790. Emellertid är förfarandet, såvitt känt, oprövat när det gäller kryptovalutor. Förfarandet kan vara ett alternativ antingen när hela vinsten består av kryptovaluta och denna kunnat säkras eller när den enda tillgång som finns att utmäta är kryptovaluta. Om kvarstaden angivits i viss kryptovaluta kan det vara problematiskt för KFM att säkra annan egendom än den angivna kryptovalutan varför förfarandet inte bör användas om det finns andra tillgångar som också ska säkras.⁴¹

⁴¹ I de fall där kvarstaden avser en fordran från en målsägande som blivit av med kryptovaluta ter det sig som särskilt angeläget att tillse att gärningspersonen inte får tillgodoräkna sig en eventuell värdeuppgång. Om fordran, som kvarstaden är avsedd att täcka, i dessa fall överstiger det säkrade saldot i kryptovaluta kan det övervägas om det finns anledning att yrka kvarstad dels i kryptovaluta (till det saldo som säkrats) och dels (till resterande del) i kronor.

4.4 Internationella förhållanden

Det kan ofta finnas anledning att vända sig till andra länder för att antingen söka information om kryptonycklar för att möjliggöra säkring eller för att utreda om det finns kryptotillgångar, och i så fall säkra dessa, hos en tjänsteverantör som har hand om sina kunders kryptovaluta (custodial wallets). Om sådana åtgärder finns mer information i handböckerna för Europeisk utredningsorder, Internationell rättslig hjälp i brottmål, Erkännande och verkställighet inom EU av frysningsbeslut samt i Rättslig vägledning 2021:9 Brottutbyte, förvar och kvarstad. Europol har ingående kunskaper om hur olika kryptoväxlare agerar gentemot rättsväsendet och hur dessa kan kontaktas, dessa finns sammanställda på deras plattform SIRIUS som åklagare och poliser kan få tillgång till. Även svenska desken vid Eurojust kan bistå med kontakter för att underlätta det internationella rättsliga samarbetet.

5 Förverkanden

Denna vägledning har inte till syfte att redogöra för generella frågor som kan uppstå i samband med förverkanden av kryptovalutor. Allmänna rekommendationer finns i Rättslig vägledning 2021:9 Brottsutbyte, förvar och kvarstad. I det följande redogörs för några problem som är specifika för kryptovalutor och behöver särskild uppmärksamhet. Tydlig domstolspraxis saknas ofta såvitt gäller hanteringen av flera av de problem och lösningsförslag som tas upp i detta kapitel. Utvecklingscentrum önskar därför bli uppmärksammas på domar och beslut i dessa avseenden.

Många av de problem som tas upp i det här kapitlet handlar om svårigheterna att hantera ett yrkande om värdeförverkande som ska beräknas på kryptovaluta. I den utsträckning kryptovaluta istället kan sakförverkas undviks flera av de problemen.

5.1 Förverkande av en beslagtagn informationsbärare

Enligt Utvecklingscentrums uppfattning innebär ett förverkande av en beslagtagn informationsbärare som innehåller en plånbok eller kryptonycklar inte att kryptovalutan, som kan disponeras därigenom, förverkas (se [avsnitt 4.1](#)). Det innebär att åklagaren bör överväga att framställa förverkandeyrkanden dels avseende kryptotillgången (som säkrats genom ett annat tvångsmedelsbeslut), dels avseende informationsbäraren som från början innehöll information om nycklarna. Det senare kan eventuellt utgöra hjälpmedel vid brott enligt 36 kap. 2 § brottsbalken.

Beroende på omständigheterna i det enskilda fallet är det inte säkert att utredande myndighet lyckats klarlägga förekomsten, eller säkra saldot, av alla de olika kryptovalutor vars nycklar kan finnas lagrade i en hårdvaruplånbok. Det innebär att om beslaget av en informationsbärare hävs kan en gärningsman få tillbaka kontrollen över tillgångar som inte kunnat påträffas och säkras.

För det fall utredande myndighet säkrat kryptotillgångar har det vanligtvis skapats en pappersplånbok som gör det möjligt att disponera över den säkrade kryptovalutan. En sådan pappersplånbok är en informationsbärare som inte är tagen från någon utan skapad av utredande myndighet. Gärningsmannen kan rimligen därför inte göra något befogat anspråk på själva pappret, men väl på den kryptovaluta som kan disponeras med hjälp därav.

5.2 Yrkanden i kryptovaluta

Om ett förverkandeyrkande helt svarar mot kryptovaluta som kunnat tas i förvar eller penningbeslag bör åklagaren överväga att framställa förverkandeyrkandet i aktuell kryptovaluta och inte i kronor. Detta gäller oavsett om yrkandet är ett yrkande om sak- eller värdeförverkande. Om yrkandet hanteras på detta sätt undviks problematiken med volatilitet och att bestämma värderingstidpunkt (se nästa avsnitt).

Exempel: I ett ärende om narkotikabrott säkras 5 bitcoin. När åtal väcks avser åklagaren yrka värdet av dessa (och inget ytterligare) förverkade som utbyte av brott. Kvarstads- och förverkandeyrkandet kan då utformas i bitcoin istället för i kronor.

Ett förverkande av ett värde i kryptovaluta som inte kan genomföras genom att en säkrad tillgång förverkas kan orsaka problem vid verkställigheten. Åklagaren avråds därför från att framställa ett förverkandeyrkande på detta sätt om det inte motsvaras av en säkrad tillgång i samma kryptovaluta. Om det värde som ska förverkas bara delvis har säkrats i kryptovaluta kan det övervägas att framställa flera förverkandeyrkanden, dels i kryptovaluta, dels på vanligt sätt.

Vad gäller sakförverkande av kryptovaluta torde det nu förordade vara okontroversiellt. Beträffande värdeförverkanden är emellertid förfarandet såvitt känt oprövat i praxis (jämför även motsvarande formulering avseende kvarstad i [avsnitt 4.3.2](#)). Det finns också, som framgår av nästa avsnitt, andra metoder för att minska riskerna med kryptovalutors volatilitet.

5.3 Värderingen av kryptovalutor i kronor

5.3.1 Värdeförändring som avkastning

Som redogjorts för i [avsnitt 4.3.2](#) medför vissa kryptovalutors volatilitet att åklagaren vid framställan om kvarstads- och förverkandeyrkanden särskilt måste fundera över hur man ska hantera den värdeutveckling som skett av den säkrade kryptovalutan. Om hänsyn inte tas till denna kan en konsekvens bli att den misstänkte alltjämt är betalningsskyldig (om kryptovalutan har tappat i värde) eller får tillbaka pengar (om kryptovalutan gått upp i värde).

Utgångspunkten enligt förarbetsuttalanden är att eventuell värdeminskning som skett genom att det ursprungliga brottsutbytet tappat i värde normalt inte ska beaktas vid vare sig beräkningen av utbytet av brottet eller avkastningen av utbytet av brottet.⁴² Detta torde innebära att en kryptovalutas

⁴² SOU 1999:147 s. 163 f. och prop. 2004/05:135 s. 86.

kursnedgång normalt inte ska tillmätas betydelse vid beräkning av det värde som ska förverkas.

Att den misstänkte skulle få tillbaka medel som egentligen är brottsvinst eller avkastning av brottsvinst ska naturligtvis undvikas. Det är också möjligt att förverka sådan avkastning enligt 36 kap. 1 c § brottsbalken.

För att åstadkomma detta finns flera tänkbara alternativ. Ett alternativ är att ange ett datum för värdeberäkningen av kryptovalutan och yrka att positiv värdeutveckling därefter ska förverkas som avkastning enligt 36 kap. 1 c § brottsbalken.

Alternativ 1: I ett ärende åtalas en person för att ha genomfört ett dataintrång och då överfört 10 bitcoin från en okänd person. Kursen var vid brottstillfället 50 000 kr per bitcoin. Vinsten har till hälften växlats till kronor och spenderats. 5 bitcoin finns dock i förvar och det finns ett förordnande om kvarstad. Förverkandeyrkandet kan då formuleras som att

1. som utbyte av brott ska 500 000 kronor förverkas vilket motsvarar värdet av utbytet i SEK vid brottstillfället,

och

2. som avkastning av utbyte av brott (36 kap. 1 c § brottsbalken) ska förverkas ett värde som motsvarar värdeökningen av de 5 bitcoin som tagits i förvar, från brottstillfället (enligt p.1) då kursen var 50 000 kr per bitcoin, till kursen vid domsdatum avseende de 5 bitcoin som tagits i förvar.

Ett annat alternativ, i de fall där vinsten som ska förverkas har bestått av kryptovaluta, är att formulera yrkandet som att värdet av kryptovalutan ska förverkas och att domstolen i domen får beräkna summan i kronor baserat på den då gällande växelkursen. Motsvarande ordning har godtagits avseende dollar.⁴³

Alternativ 2: I ett narkotikaärende framgår att den tilltalade under lång tid har sålt narkotika mot betalning i bitcoin, och totalt har vinsten uppgått till 20 bitcoin. Yrkandet formuleras då som att den tilltalade ska betala värdet av 20 bitcoin till staten vilket avser värdet av utbyte av brott. Värdet ska beräknas i svenska kronor genom växlingskursen på domsdagen.

5.3.2 Värderingstidpunkt

När ett förverkandeyrkandena ska formuleras som ett värdeförverkande kan värderingstidpunkten bli av stor betydelse. Hur den ska bestämmas får avgöras av omständigheterna i det enskilda fallet. Faktorer som spelar in är t.ex. under hur lång tidperiod transaktionerna gjorts, kursskillnaderna under

⁴³ Se dom den 22 oktober 2020 i Svea hovrätts mål B 5474-20, s. 31.

den tiden och antalet transaktioner. Vid en omfattande mängd transaktioner med kryptovaluta under en längre period kan det vara praktiskt ogörligt att beräkna värdet vid varje transaktionstillfälle.

Åklagaren kan överväga att beräkna värdet utifrån den under brottsperioden lägsta växelkursen mellan aktuell kryptovaluta och kronor. Den värdeökning som skett av det saldo som säkrats kan yrkas förverkat såsom avkastning av utbyte, se alternativ 1 i [avsnitt 5.3.1](#). På detta vis blir förverkandeyrkandet dock lägre än vad det hade blivit om en noggrannare beräkning gjorts. Om skillnaden enligt åklagarens bedömning blir för stor, eller om transaktionerna är förhållandevis få, kan det motivera att en noggrannare beräkning görs av värdet vid varje överföring av kryptovaluta. En annan tänkbar lösning är att dela upp överföringarna på tidsperioder och använda den lägsta växelkursen under varje period för att beräkna periodens samtliga transaktioner. Ett annat alternativ kan vara att inte göra någon omräkning till kronor förrän vid domsdatum, jfr alternativ 2 i [avsnitt 5.3.1](#).

5.4 Transaktionskostnader

Som redogjorts för i [avsnitt 3.4](#) medför en säkringsåtgärd att en transaktionsavgift dras från det saldo som överförs till utredande myndighets plånbok. Om utredande myndighet inte tillför motsvarande belopp kommer det innebära att saldot efter säkringsåtgärden är mindre än det saldo som fanns innan säkringsåtgärden. Under dessa förutsättningar bör åklagaren, enligt Utvecklingscentrums uppfattning, i samband med ett yrkande eller beslut om förverkande göra avdrag på förverkandeyrkandet motsvarande transaktionskostnaden och vara tydlig med att så skett.

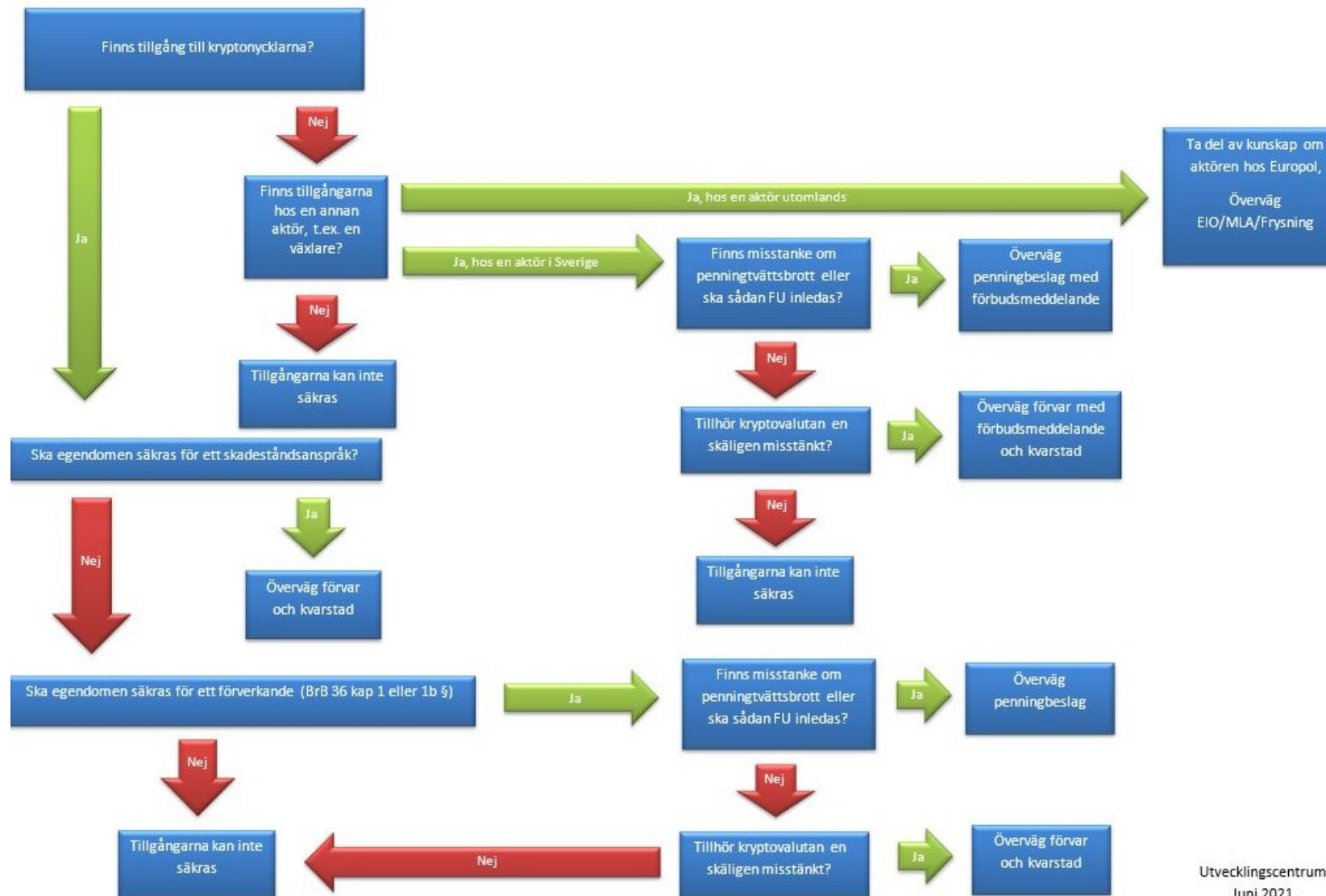
Exempel: I ett ärende har den förverkingsbara brottsvinsten beräknats uppgå till 100 000 kr. I ärendet påträffades kryptovaluta till ett värde av 50 000 kr. I samband med säkringen betalas transaktionskostnader värt 10 000 kr i kryptovaluta. Därför finns endast kryptovaluta värt 40 000 kr i behållning. Förverkandeyrkandet i stämningsansökan uppgår till 90 000 kr.

Om något avdrag inte görs skulle den misstänkte genom säkringsåtgärden i praktiken betala för en utredningskostnad. Något lagstöd för att belasta denne med en sådan finns inte. Ett förverkande som innefattar transaktionskostnaden skulle därför kunna vara uppenbart oskäligt.

Situationen kan jämföras med att en bil tas i beslag. Bilen ska bärgas till en uppställningsplats och kostnaden för detta och uppställningen faktureras utredande myndighet. Först i samband med att egendomen övergår till KFM finns lagstöd för att dylika kostnader ska belasta ägaren som en förrättningskostnad.

Ovannämnda metod får till effekt att det som förverkas blir lägre än vad den faktiskt brottsvinsten har varit, men den misstänkte kommer ändå inte att tillgodogöra sig differensen. Det bör tydligt framgå i samband med yrkandet att avdrag från förverkandeyrkandet gjorts för transaktionskostnaden. Det ska i sammanhanget nämnas att frågan inte hittills förefaller ha hanterats i domstolspraxis.

6 Lathund för hantering av kryptovalutor

Ordlista

Blockkedja	5
Bryta kryptovaluta	9
Custodial wallet	8
Exekutiv jurisdiktion	12
Fiatvaluta	5
Informationsbärare	20
Kryptonyckel	6
Kryptovaluta	5, 11
Mining	Se Bryta kryptovaluta
Mixertjänst	25
Nyckel	Se Kryptonyckel
Plånbok	7
Recovery seed	Se Återställningsfras
Seed phrase	Se Återställningsfras
Stablecoin	5
Säkringsåtgärd	14
Territorialitetsprincipen	Se Exekutiv jurisdiktion
Transaktion	6
Transaktionsavgift	9, 16, 32
Verksamhetsutövare	23
Virtuella valutor	5, 10
Volatilitetsproblemet	17, 26, 30
Växlingsföretag	6
Återställningsfras	7, 15

ÅKLAGARMYNDIGHETEN